

زمینه و هدف: سرطان دهانه‌ی رحم، هشتمین سرطان شایع در بین سرطان‌ها و چهارمین سرطان شایع در زنان می‌باشد. بر اساس آمار بدست آمده از آژانس بین‌المللی تحقیقات سرطان، شیوع و بروز این سرطان در جهان و بویژه در کشورهای کمتر توسعه یافته در حال افزایش می‌باشد. آمار بدست آمده از این مرکز حاکی از افزایش میزان بروز و مرگ و میر سرطان دهانه رحم در ایران، طی سال‌های ۲۰۱۸-۲۰۴۰، به بیش از نیمی از آمار کنونی می‌باشد. این در حالی است که نتایج تحقیقات انجام شده در کشورهای پیشرفته حاکی از کاهش میزان بروز و شیوع این سرطان در نتیجه انجام برنامه‌های پیشگیری و غربالگری از سرطان دهانه رحم می‌باشد. در حال حاضر، پس از گذشت حدود سه دهه از بروز سرطان دهانه رحم در ایران، تحلیل جامع سیاست‌های پیشگیری و کنترل این سرطان در راستای بهبود فرایند سیاستگذاری ضروری است. لذا این مطالعه با هدف تحلیل سیاستگذاری‌های صورت گرفته در زمینه پیشگیری و تشخیص زودهنگام سرطان دهانه رحم در ایران صورت گرفت.

روش کار: برای بخش اول پژوهش حاضر در ارتباط با هزینه-اثربخشی^۱ مداخلات پیشگیری از سرطان دهانه رحم، ۱۲ پایگاه داده از جمله پاب مد^۲، وب او ساینس^۳، ام بیس^۴، و پایگاه‌های تخصصی ارزیابی اقتصادی برای استخراج مقالات انگلیسی زبان از سال ۱۹۷۴ تا ۲۰۲۲ مورد بررسی قرار گرفتند. در بخش دوم پژوهش پژوهش که یک مطالعه کیفی اکتشافی است، بر مبنای چارچوب مثلث سیاست به تحلیل سیاست‌های پیشگیری و تشخیص زودهنگام سرطان دهانه رحم در ایران طی سال‌های ۱۳۸۶ تا ۱۴۰۰ پرداخته است. بازه زمانی انجام مطالعه بین سال‌های ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۰ بود. تعداد ۴۳ مصاحبه نیمه ساختاریافته با افراد مطلع کلیدی، سیاستگذاران و ذینفعان مختلف در ارتباط با موضوع مورد پژوهش صورت گرفت و ۲۱ سند سیاستی مرتبط بررسی و تحلیل شد. از معیارهای اعتبار، قابلیت تاییدپذیری، اعتماد و انتقال‌پذیری برای ارزیابی کیفیت مطالعه و از روش تحلیل چارچوب و نرم افزارهای MAXQDA برای تحلیل داده‌ها استفاده شد. در بخش آخر، پس از جمع‌آوری و تحلیل نتایج مطالعه مروری و نتایج حاصله از

---

^۱ Cost-effectiveness

^۲ PubMed

^۳ Web of Science

^۴ Embase

مصاحبه با صاحب‌نظران در مراحل قبلی، چالش‌های اساسی و راه‌کارهای سیاستی برای رفع آن استخراج شد و بعد از بررسی در جلسه پانل خبرگان نهایی شد. روش جمع‌آوری و تحلیل داده‌ها در این قسمت مشابه مرحله قبل می‌باشد.

یافته‌ها: یافته‌های حاصل از مرور نظامند هزینه-اثربخشی مداخلات پیشگیری و تشخیص زودهنگام سرطان دهانه رحم نشان داد که بر اساس شاخص هزینه-اثربخشی افزایشی، استراتژی‌های غربالگری مبتنی بر اچ پی وی، در مقایسه با غربالگری مبتنی بر سیتولوژی یا وی‌آی‌ای، به عنوان روش غربالگری هزینه-اثربخش گزارش شده بود. نتایج حاصل از مرحله دوم پژوهش در ارتباط با تحلیل سیاست‌های پیشگیری و تشخیص زودهنگام سرطان دهانه رحم در ایران با استفاده از مدل مثلث سیاست در ادامه آمده است. چالش‌های شناسایی شده در ارتباط با محتوی سیاست‌های موضوع مورد بررسی مرتبط با ضعف سیستم ثبت اطلاعات، ضعف آگاهی عمومی، پوشش ضعیف خدمات، ضعف همکاری درون بخشی و بین بخشی ذینفعان، ضعف مدیریت تجویز و استاندارد سازی خدمات، ضعف سیستم‌های پایش و ارزشیابی و ضعف سطح بندی خدمات می‌باشند. از عوامل تأثیرگذار و چالش‌های فرآیندی در پژوهش حاضر می‌توان به چالش‌های دستورگذاری، اجرا و ارزشیابی اشاره کرد. همچنین چالش‌های بدست آمده مرتبط با تحلیل زمینه موضوع مورد بررسی، ضعف ساختار سازمانی، ضعف ساختار بین بخشی، ضعف مدیریت اجرایی، چالش‌های مربوط به فرهنگ، مذهب و سنت، آسیب‌های اجتماعی و اقتصادی، چالش‌های مرتبط با عوامل سیاسی و ضعف قوانین و مقررات بوده است. در نهایت، از مهمترین چالش‌های مرتبط با ذینفعان می‌توان به تضاد منافع، چالش‌های تصمیم‌گیری و ضعف همکاری بین بخشی اشاره کرد. یافته‌های حاصل از بخش آخر و مرتبط با راه‌کارهای سیاستی، اساسی‌ترین چالش‌های برنامه‌های پیشگیری و تشخیص زودهنگام سرطان دهانه رحم در ایران را در ارتباط با سطح پایین پوشش برنامه‌های غربالگری؛ ضعف برنامه‌های آموزشی و چالش‌های پیاده‌سازی برنامه نوین غربالگری (تست واکسیناسیون اچ پی وی) را نشان می‌دهد.

نتیجه‌گیری: در راستای رفع چالش‌های شناسایی شده، راه‌کارهای سیاستی از جمله افزایش سطح پوشش غربالگری، بهبود سطح دانش و آگاهی عمومی، و وارد کردن واکسیناسیون اچ پی وی در برنامه کشوری پیشنهاد می‌گردد. در راستای اجرای گزینه‌های سیاستی، استراتژی‌هایی از جمله شناسایی دقیق جامعه هدف و بازبینی دستوالعمل‌ها در جهت ارائه خدمات متناسب با این جامعه، بهبود وضعیت آگاهی جامعه، بکارگیری تست‌های غربالگری متناسب با ظرفیت اقتصادی کشور، بهره‌گیری از ظرفیت مالی اتحادیه‌هایی بین‌المللی به منظور تقویت قدرت خرید در ارتباط با مداخلات نوین پیشگیری از جمله واکسیناسیون، تدوین استراتژی آموزش پیشگیری از بیماری‌های غیرواگیر برای دختران و پسران در سطوح مدارس پیشنهاد می‌گردد. در نظر گرفتن محدودیت‌های موجود در اجرای این گزینه‌ها از جمله انگ و تابوی سرطان دهانه رحم، واکسن اچ پی وی و موضوعات مرتبط با رفتارهای جنسی؛ محدودیت

های مرتبط با حمایت طلبی؛ محدودیت ارتباطات فرهنگی-اجتماعی و مذهبی، تضاد منافع و در نهایت مشکلات اقتصادی به منظور بهبود سیاستگذاری پیشگیری و تشخیص زودهنگام سرطان دهانه رحم در ایران ضروری می باشد. لذا در نظر گرفتن مجموعه ای از عوامل فوق در تدوین و اجرای موفق یک برنامه های پیشگیری از هر نوع بیماری امری ضروری تلقی می گردد.

واژگان کلیدی: سرطان دهانه رحم، تحلیل سیاست، کیفی، ایران.